

afgiftekantoor
2200 Herentals 1
P 409301
Wettelijk Depot B.D.54.073

België - Belgique
PB
2200 Herentals 1
BC 9428

2-maandelijks clubtijdschrift

155

februari-maart 2018

verantwoordelijke uitgever
Postbus 105 – 2200 Herentals

Numismatica Herentals EGMP
redactie : Rudy Dillen

Bestuur

Rudy Dillen	voorzitter - secretaris - redacteur 0471-329179 rudy.dillen@telenet.be
Marc De Quint	penningmeester - schatbewaarder 0474-448096 marcdequint@gmail.com
Koen De Pooter	veilingmeester - waardebepalingen 0473-556266 koen.de.pooter@telenet.be
Frank Lippens	webmaster - archivaris - PDF-tijdschrift 0475-552400 frank.lippens1@skynet.be
Herwig Helsen	bibliothecaris - standhouders 0479-208820 herwig.helsen1@telenet.be

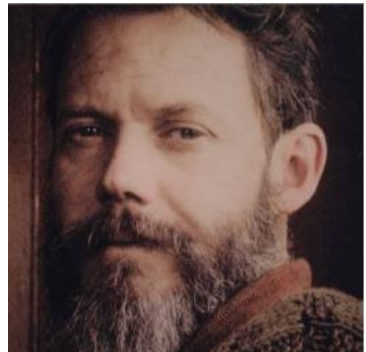
adres	Numismatica – Postbus 105 – 2200 Herentals
rekeningnummer	BE43 0014 2061 3601 GEBABEBB
lidgeld-2017 14 €	lidmaatschap Numismatica Herentals EGMP (20 € voor leden in het buitenland)
10 €	lokaal lidmaatschap Numismatica Herentals enkel voor leden van andere EGMP-afdelingen (12 € voor leden in het buitenland)
1 €	éénmalig daglidmaatschap voor nieuwe bezoekers
gratis toegang	voor -16 jaar, vergezeld van een volwassen lid
aangesloten bij	E.G.M.P. - Koninklijke Vereniging Herentalse Cultuurraad
website	www.numismatica-herentals.be

maandelijks clubactiviteit op de 2e zondag van de maand, 8.30-12u
Parochiezaal St-Antonius - Kapucijnenstraat 7, 2200 Herentals

zondag 11 februari 2018 maart NIET ! - 8 april - 13 mei - 10 juni

cover: het is zo ver ... de realisatie van het herdenkingsplakket (75x50mm) '400 jaar Francken' is een feit! Het winnend ontwerp van Christel Druyts werd op een meesterlijke wijze gefinaliseerd door de Belgische topgraveur **Beni De Backer**. De firma Mauquoy Medal Cy. uit Grobbendonk staat dan weer borg voor een kwaliteitsvolle uitvoering in brons en alpaca. De oplage bedraagt 200 ex

Tentoonstelling

CLUBNIEUWS

Ook na de Brexit is zijn enthousiasme voor de munten van over het kanaal intact gebleven: Joris Frederickx legt voor u een tentoonstelling klaar van de **'Romeinse munten geslagen in Brittannië'**. In dit tijdschrift hierover reeds een korte bijdrage. De uitgebreide versie ligt weer klaar in een bundeltje om mee te nemen.

Lidgeld-2018 Ondertussen hebben de meesten onder u hun bijdrage voor het nieuwe jaar reeds voldaan. Het bestuur dankt u dan ook voor uw voortdurende vertrouwen in onze vereniging. Voor zij die dit, eventueel in een vergetelheid, nog niet hebben gedaan, deze laatste 'rode' herinnering. Indien u niet tot actie overgaat is dit het laatste tijdschrift.

OPGELET: Geen clubactiviteit in maart!

Doordat de jaarlijkse beurs van onze EGMP-collega's uit Antwerpen doorgaat op de 2e zondag van de maand heeft het Numismatica Herentals-bestuur besloten om die dag geen clubactiviteit te organiseren. Graag tot **8 april!**

Overlijdensbericht We melden u het plotse overlijden van **Rik Van Herck** (67j, Mol). Rik was *Poorter* en dus meer dan 10 jaar lid van onze club. We wensen langs deze weg de getroffen familie veel sterkte toe!

Bij Mauquoy ging met een gezamenlijke druk op de knop, door Ingrid-Christel-Rudy&Bart, de productie van het Francken-plaketaf van start.

Eindactiviteiten

zondag 11 februari 2018

11.15u **Trekking van de jeugdombola**
munt + bankbiljet + album

gratis lootje voor -16 jaar
altijd-prijs!

11.20u **Aanwezigheidstombola**

gratis voor alle aangesloten leden

- * zilveren 10 gulden, 25 jaar koningin Juliana - Nederland 1973
- * zilveren dollar, XI Commonwealth Games - Canada 1978
- * zilveren 100 zloty, 40j overlijden Marie Curie - Polen 1974
- * zilveren 250 frank, 20j Kon. Boudewijn Stichting - België 1996

11.25u **Trekking lootjestombola**

1 € = 1 lootje 5 € = 6 lootjes

- * gouden 20 francs, Napoleon III - Frankrijk 1863
- * zilveren 5 frank, Leopold II - België 1868
- * zilveren dollar, Liberty, In God We Trust - USA 1971
- * zilveren 5 mark, Otto Koenig v Bayern - Deutsches Reich 1903
- * zilveren 10 kronen, Margrethe II & Fredrik IX - Denmark 1972
- * zilveren 5 pesos, 100j Año de Carrasco - Mexico 1959
- * zilveren 10 korun, Pribina 861 Knieza - Slovačija 1944
- * zilveren 250 frank, Koningin Astrid - België 1995

met telkens een lekkere fles Solatio rouge, Pays d'Oc - Frankrijk, 2016

11.30u **Start van de clubveiling**

tijdig biednummer afhalen!

Evenement 'een streepje Francken'

In 2018 is het 400 jaar geleden dat de schilders Frans en *Ambrosius Francken* in Antwerpen overleden. Deze Franckendynastie speelde een vooraanstaande rol in de Antwerpse kunstwereld van de 17e eeuw. De broers, Frans en Ambrosius, werden echter in *Herentals* geboren. De Herentalse *Sint-Waldetrudiskerk* bevat 9 altaarstukken en schilderijen van de hand van verschillende leden van de familie Francken. Voor de Stedelijke *Cultuurraad* een uitgelezen aanleiding om de Franckens en hun werk in 2018 eens bijzonder in de verf te zetten. Voor de *Herentalse cultuurverenigingen* een uitdaging om zich door de schilderijen van de gebroeders Francken te laten inspireren.

Op **zaterdag 21 en zondag 22 april 2018** brengen een 15-tal Herentalse verenigingen en individuele artiesten, in een artistieke opvoering in de Sint-Waldetrudiskerk, hun hoogst persoonlijke eerbetoon aan de werken van de schildersfamilie Francken. Inkomkaarten kosten in voorverkoop 12 euro (aan de kassa 15 euro). Meer info op www.streepjefrancken.be

Numismatica Herentals heeft zich in dit prachtige project geëngageerd met de realisatie van een herinneringsplaket. Daarvoor organiseerde het een ontwerpwedstrijd die werd gewonnen door de Herentalse kunstenaar *Christel Druyts*. Meester-graveur/beeldhouwer *Beni De Backer* heeft het ontwerp verder vorm gegeven. De firma *Mauquoy Medal Cy.* uit Grobbendonk staat dan weer borg voor de kwaliteitsvolle uitvoering.

Het herinneringsplaket (75x50mm) zal uitgevoerd worden in een beperkte oplage van 201 stuks: 100 ex. in brons en 100 ex. in alpaca, de winnares van de ontwerpwedstrijd ontvangt een massief zilveren exemplaar in een houten kistje.

Bestelling herinneringsplaket

Het plaket wordt in voorverkoop (tot 19/04/18) aangeboden aan de voordelige prijs van **25 euro**, nadien bedraagt de verkoopprijs 30 euro. Voor uw bestelling: stort 25 euro op de clubrekening van Numismatica - Postbus 105, 2200 Herentals, BE43 0014 2061 3601 (GEBABEBB), met vermelding van brons of alpaca (verzending: +5 euro).

Plaket wordt voorgesteld op tentoonstelling in de Lakenhal

Met een opstelling rond het plaket '400 jaar Francken', met ook enkele inzendingen van de ontwerpwedstrijd, werd op de tentoonstelling '*Geen Heden zonder Verleden*' van het Herentalse Kunstatelier Tabula Rasa in de Lakenhal, het startschot gegeven van de voorinschrijvingen. Bezoekers en nieuwsgierigen waren alvast enthousiast over de kwaliteitsvolle uitvoering van het herinneringsplaket. Deze expositie loopt nog tot zo 28 januari 2018.

Bestuursleden Marc en Rudy flankeren de Numismatica-stand.

Intussen is ook de verkoop van de **inkomtickets** voor de artistieke opvoeringen 'Streepje Francken' in de Herentalse St-Waldetrudiskerk op gang getrokken. Een toegangsticket kost 12 euro in voorverkoop, 15 euro aan de kassa. Er is tevens de mogelijkheid om een 'gouden ticket' aan te schaffen, hiervoor krijgt u gereserveerde plaatsen op de dag van uw keuze: za 21 april (20u) of zo 22 april (15u), een herinneringsplaket in brons of alpaca, een programmaboekje, een cava/wijntje tijdens de pauze en een informatiebrochure over de Franckens in Herentals. De prijs van een gouden ticket bedraagt 50 euro pp., verhoogd met 20 euro voor elke bijkomende persoon.

Ook leuk om te weten: voorafgaandelijk aan het evenement wordt op zo 8 en 15 april (14u) historische **rondleidingen** gegeven o.l.v. een ervaren stadsgids 'Francken in Herentals', deelnameprijs: 5 euro pp. Voor reservatie en info kan u terecht op de website:

www.cultuurraadherentals.be/streepjefrancken.

Many rare Celtic coins, most of them British, are coming up for auction on Sunday, 18 March. Among the gold rarities are a Gallo-Belgic Broad Flan stater (reportedly one of the finest seen for several years), a Veneti stater with a human-headed horse, a Commios E-Type stater, an Antedios Triple Moons stater and two extremely rare gold quarter staters from southern Britain – a Wonersh Left Type of the Hampshire Belgae and a Huxtable's Eagles of the Regini of West Sussex. Silver rarities in the same sale include a Vodenos Dragon of the Cantiaci, a Danebury Moustache of the Belgae, a Tasciovanos Muzzles of the Catuvellauni and a Dumnocoveros Tigirseno of the Corieltavi. These will be sold by Elizabeth Cottam of Chris Rudd in Aylsham, Norfolk.

*Gallo-Belgic
Broad Flan*

*Antedios Triple
Moons*

Vodenos Dragon

*Veneti Human-
Headed Horse*

Wonersh Left Type

Danebury Moustache

Commios E-Type

Huxtable's Eagles

Tasciovanos Muzzles

Oplossing muntenpuzzel:

antieke Griekse numismatiek

Tijdens de clubactiviteit van 14 januari vonden we 38 ingevulde puzzelstrookjes in onze puzzelbus. Alle strookjes vermeldden het te zoeken woord: METAPONTUM. Als schiftingsvraag moest het gewicht worden geraden van het plaasteren afgietsel van een tetradrachme van Ephese: dit woog exact 567 gram. **Herman Ouderits** (Balen) had én het sleutelwoord correct en benaderde met 586 gram het dichtst het te raden gewicht. Hij mocht uit handen van puzzelbedenker Piet Vanmarsenille de zilveren prijsmunt met fles wijn ontvangen. Proficiat Herman! Dank aan alle puzzeldeelnemers! Bedankt Piet voor de mooie inbreng!

vragen

antwoorden

1. Welke 8 steden zaten in de Zeebond? **Byzantium, Knidos, Kyzikos, Ephesos, Iasos, Lampsakos, Rhodos en Samos**
2. Hoeveel obolen zitten er in een tetradrachme? **24 obolen**
3. In welke streek werden de eerste munten ooit geslagen? **Lydië**
4. De honingbij is het symbool van de ... **... vruchtbaarheid**
5. Op de Atheense munten vinden we naast de uil, ook nog een **olijftak**
6. Op de eerste munten... **... werden goddelijke attributen afgebeeld**
7. Electrum is een natuurlijke legering van ... **goud en zilver**
8. Welke stad sloeg munten met een schildpad? **Agina**
9. Uit welke stad komt de meest gegerde decadrachme? **Syracuse**
10. Wat stelt het geometrische figuur voor? **het labyrint van Knossos**

Oplossing muntenpuzzel:

Antieke Griekse munten

De gezochte stad was METAPONTUM: deze stad situeert zich onderaan de voet van Italië. De meeste Zuid-Italiaanse steden werden gekoloniseerd door de Grieken rond 800-600 vC. De Romeinen noemde deze streek *Magna Graecia* en het omhelsde een groot deel van Zuid-Italië en Sicilië. De Grieken vestigden zich steeds aan de kust, met als meest bekende steden Neapolis (huidig Napels) en Syracuse. Door de vruchtbare omgeving, stond Metapontum in de oudheid bekend als “de graanschuur van Athene”. Dit merk je ook aan de munten van deze stad die jarenlang een korenaar op de keerzijde hadden.

Vraag 1: In 394 vC., na de zeeslag bij Knidos tegen de Spartanen, werd er een maritieme alliantie opgericht tussen 8 steden (Rodos, Knidos, Iasos, Kyzikos, Ephesos, Samos, Byzantion, Lampsakos). De leden van de bond gaven een tridrachme uit met op 1 zijde van hun munten dezelfde afbeelding: de jonge Heracles die 2 slangen wurgt en de afkorting ΣΥΝ (=synmachikon, verbondsmunt). Hieronder enkele voorbeelden. Deze munten zijn vrij zeldzaam en aan de ongewone denominatie (tridrachme) kan je vermoeden dat het eerder een herdenkingsmunt is geweest, dan een munt voor het dagelijks gebruik.

Knidos

Samos

Kyzikos

Ephesos

Vraag 2: 1 tetradrachme = 24 obolen (zie tabel).

De waarde van deze zilveren munten was niet altijd gelijk, naargelang de periode en de streek kon dit verschillen, men spreekt dan over verschillende standaarden. Door de veroveringsdrang van Alexander de Grote werd de Attische standaard de meest gebruikte standaard. Een tetradrachme woog toen 17,2g, een drachme 8,6g en dus een obool 1,43g zilver. Zelfs in de hellenistische periode werd nog steeds Alexander's internationaal erkende Attische standaard veelvuldig gebruikt.

Relatie tussen de zilveren denominaties						didrachme	tetra- drachme
					drachme	2	4
				triobool	2	4	6
			diobool	1,5	3	6	12
		obool	2	3	6	12	24
	hemiobool	2	4	6	12	24	48
tetartemoria	2	4	6	12	24	48	96

Vraag 3: Volgens de Griekse historicus Herodotus, waren de Lydiërs de eersten die munten sloegen. Er wordt aangenomen dat tijdens het regentschap van koning Gyges (687-652 vC.) de eerste munten werden geslagen.

Lydië: 1/3 stater in electrum

Vraag 4: dit is een vrij verwarrende vraag, want alle 3 de antwoorden zouden correct kunnen zijn ... De bij werd in de oudheid aanzien als symbool van de verrijzenis. Zij werd gezien als de ziel van de mens, bij overlijden vertrok de ziel (bij) uit het lichaam. Dit wordt mooi verteld in de mythe van Glaucus, zoon van Koning Minos. De bij was in de oudheid eveneens het symbool van de landbouw, maar de godin van de landbouw is Demeter (zie afb).

Daarnaast stond de bij ook symbool van de vruchtbaarheid. De godin Artemis verpersoonlijkte deze symboliek. Om dit te begrijpen, moeten we dan weer 1000 jaar terug gaan naar de tijd dat de Hettieten in Anatolië leefden. De zoon van de mythologische koning heette Telepinu en was de god van de vruchtbaarheid en de landbouw.

Telepinu vertrok echter uit de godenwereld waardoor er geen vruchten meer konden geoogst worden en er kwam hongersnood. Via de bijen werd Telepinu teruggevonden, werd terug naar de godenwereld gebracht en er waren weer vruchten in overvloed. Nadat de Grieken de Hettieten in Anatolië verdreven hadden, installeerden ze hun eigen godsdienst en namen de gebruiken van de plaatselijke bevolking gedeeltelijk over. Zo zien we dat Demeter, godin van de landbouw en Artemis, godin van de vruchtbaarheid, de honingbij als symbool overnemen. Ephesos had Artemis als beschermgodin, vandaar dat dit het juiste antwoord was.

Kyzikos: electrum hekte, **vz:** bij en tonijn, **kz:** incusum

Vraag 5: Naast de uil vind je op de Atheense munten meestal ook een olijftak terug. De olijftak was een heilige plant en het symbool van vrede en welvaart voor de stad Athene. In de Griekse mythologie streden Poseidon en Athena voor de gunst van de stad: Poseidon plantte zijn 3-tand midden in de Akropolis, hierdoor ontsprong er een bron met zeewater, Athena plantte naast de bron een olijftak. Het tribunaal der goden vond dat Athena meer recht had de stad te beschermen, daar zij een betere gave had gegeven, en werd zo de beschermgodin van Athene. De olijftak komt dan ook naast haar favoriete attribuut, de uil.

Athene: zilveren tetradrachme
vz: gehelmde hoofd van Athena, naar rechts

kz: uil met linksboven olijftak en half maantje, ΑΘΕ

Vraag 6: Op de eerst geslagen munten stonden de attributen van de goden. Simplistisch gesproken kan je zeggen dat in de Archaïsche periode vooral de attributen van de goden werden afgebeeld (meestal dieren), in de klassieke periode verschijnen de goden zelf op de munten en vanaf de hellenisme periode beginnen de heersers op de munten te verschijnen. Als voorbeeld nemen we de stad Ephesos. Zeer kort na de eerste muntslag in Lydië, volgde Ephesos hun voorbeeld. De eerste munten hebben maar 1 zijde, de keerzijde was een icusum, ontstaan door de houder die het muntplaatje op zijn plaats moet houden bij het slaan.

De voorzijde van deze munten tonen ofwel een bij, ofwel een hert, beide zijn attributen van de godin Artemis, beschermgodin van de stad. Later, vanaf ca. 490 vC., worden de 2 zijden van de munten geslagen en verschijnt de godin eveneens op de munten. De attributen, krijgen een minder belangrijke plaats op de keerzijde van de munten.

Nadat Alexander de Grote overleden was, verdeelden zijn generaals (Diadochen genaamd) het veroverde rijk onder elkaar. Alexander werd vergoddelijkt en verschijnt zo, in de plaats van de goden, op de munten. Lysimachos, één van de generaals van Alexander veroverde Thracië, waaronder ook Ephesos behoorde. Ook Lysimachos brengt ode aan Alexander en plaatst zijn voormalige koning op zijn munten.

Ephesos, ca. 323-281 vC.

De verheerlijkte Alexander verschijnt op de munten, i.p.v. de goden. Het attribuut *bij* krijgt nog een kleinere rol als 'bijteken'.

Later vinden de Diadochen dat ook zij vergoddelijkt mogen worden en verschijnen ook zij op de munten. Zelfs Arsinoë, de vrouw van Lysimachos, verschijnt op de Ephesische munten. Voor een korte periode wordt de stad zelfs naar haar genoemd.

Arsinoë (Ephese), 290-281 vC.

Vz: hoofd van Arsinoë, naar r.

De boog, pijlenkoker en de bij krijgen een secundaire plaats op de kz. Merk op dat de letters ΕΦ (Ephese) plaats hebben gemaakt voor ΑΡΣΙ (Arsinoë).

Vraag 7: Electrum is een natuurlijke legering van goud en zilver. In Lydië, waar de eerste munten geslagen werden, kwam dit metaal in de natuur voor, o.a. in rivieren. De samenstelling van de legering kan sterk variëren: soms 80% goud en 20% zilver, maar soms ook maar 45% goud. De kleur verschilt dan ook van bleke goudkleur tot een diepe gele goudkleur.

Vraag 8: Op het eiland Aigina werden vermoedelijk de eerste zilveren munten geslagen in opdracht van de tiran Pheidon, met als afbeelding een zeeschildpad. De stadstaat stond bekend voor zijn maritieme handelsactiviteiten. Als gevolg van deze handel werden de 'Schildpad-den-staters' over een periode van honderden jaren in enorm grote hoeveelheden geslagen. Ook de landschildpad werd regelmatig gebruikt als onderwerp. Bijzonder aan deze munten is het hoge reliëf dat deze munten halen en bijgevolg niet eenvoudig waren om te slaan.

Aigina / Aegina,
 zilveren stater, 480-457 vC.
 vz: zeeschildpad met rug-
 tekening
 kz: incuse met 5 compartimenten

Vraag 9: De decadrachme van Syracuse is bij verzamelaars één van de meest gegeerde munten uit de Griekse antieke wereld. Als je de munt bekijkt, is het ook onmiddellijk duidelijk waarom. Deze enorme zilveren munt met een gewicht van meer dan 42 gram (Ø ca. 35mm), toont op de voorzijde een wagenmenner met vierspan, erboven kroont een vliegende Nike de menner met een krans. Onder de afsnede staan enkele militaire attributen: schild, harnas, helm en beenbeschermers. Op de keerzijde het hoofd van de nimf Arethusa, naar links, eromheen zwemmen 4 dolfijnen, ΣΥ-ΡΑ-Κ-Ο-ΣΙ[ΩΝ], onderaan de naam van de graveur ΕΥ-ΑΙΝΕ. Kijkend naar de details: prachtig krullend haar, gedetailleerde oorbel, halssnoer, kan je onmogelijk 'niet-verliefd' worden op deze munten. De graveurs van deze munten waren echte kunstenaars!

zilveren decadrachme (10 drachme) van Syracuse (Sicilië)

Vraag 10: Op deze munt uit Knossos, wordt het labyrint van koning Minos afgebeeld. Of koning Minos echt heeft geleefd, of hij een mythe is, zal denkkelijk nooit duidelijk worden. Het labyrint komt uit de Minoïsche periode (1700-1400 vC.). De munt is geslagen rond 300 vC., meer dan 1000 jaar later. Toch was de mythe rond koning Minos destijds nog levend en belangrijk genoeg voor de oude Grieken.

Eind 19de-begin 20ste eeuw groef de Engelse archeoloog Arthur John Evans een kolosaal Minoïsch paleis op, vermoedelijk dit van (de mythische/echte?) koning Minos.

Geraadpleegde bronnen:

Schiftingsvraag: <https://en.wikipedia.org/wiki/Metapontum>

Vraag 2: The Handbook of Greek Coinage Series, door Oliver Hoover

Vraag 3: <http://snible.org/coins/hn/lydia.html>

Vraag 4: Tranen van de zon, door Chris Simoens

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Glaucus_\(zoon_van_Minos\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Glaucus_(zoon_van_Minos))

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Telepinu_\(god\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Telepinu_(god))

Vraag 5: https://en.wikipedia.org/wiki/Olive_branch

<http://www.greek-gods.info/greek-gods/poseidon/stories/poseidon-athena-contest/>

Vraag 7: <https://en.wikipedia.org/wiki/Electrum>

Vraag 8: <https://en.wikipedia.org/wiki/Aegina>

Vraag 9: <https://cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=61102>

Vraag 10: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Knossos>

<http://www.wildwinds.com/coins/greece/crete/knossos/t.html>

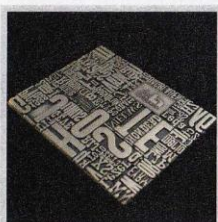
Het was een plezier om deze puzzel te maken, al doende heb ik er zelf veel van bijgeleerd. Ik nodig dan ook graag andere verzamelaars uit om hun interessegebied eens om te zetten in een puzzel. **Piet Vanmarsenille**

MAUQUOY®

since 1875

SPECIALIST in

MEDAILLES - ERETEKENS - PENNINGEN

ROYAL WARRANT HOLDER

Wenst U meer te weten over de aangeboden mogelijkheden,
bezoek onze website of contacteer ons vrijblijvend.

www.mauquoy.com

medal@mauquoy.com

014/50.79.10

Barst in Bitcoin - Virtuele munt verliest plots waarde

Wat specialisten al weken voorspellen, is nu waarheid aan het worden: de bitcoin is sinds enkele dagen in diepe duikvlucht: eerst ging de koers nog richting 20.000 dollar, hij zakte nadien zelfs even naar 10.000, om dan te eindigen rond 14.000 dollar.

De bitcoin is een soort van virtuele munt, die door geen enkele officiële overheid geregeld wordt. Daardoor maakt de koers wilde bokkensprongen. Tot eind december gingen die bokkensprongen vooral opwaarts, maar dan was er een forse terugval. Voor zij die een jaar geleden 1.000 bitcoins

kochten, hoeft dat geen ramp te zijn. Zij maken op dit moment nog geen verlies. Maar plots viel de koers terug naar het niveau van 1 december en specialisten verwachten nog forsere dalingen. 'De discussie rond de bitcoin is echt emotioneel aan het worden', zegt hoofdeconoom Koen De Leus van BNP Paribas Fortis. Hij waarschuwde al verschillende keren met luide stem voor de gevaren van de bitcoin, en kreeg daar op sociale media zeer zware kritiek op. 'Wie nu nog bitcoins heeft, kan ze maar beter zo snel mogelijk verkopen. Nu kopen, is een heel zware gok wagen.'

'De haaien beginnen rond de bitcoin te cirkelen. Agressieve fondsen staan klaar om de virtuele munt een stevige stamp naar beneden te geven', waarschuwde Ross Norman van de Londense bitcoinspecialist Sharps Pixley. De jongste weken zijn nogal wat financiële producten op de markt gekomen die de mogelijkheid geven winst te maken met koersdalingen van de bitcoin. Vooral figuren die zo uit de film *The Wolf of Wall Street* komen, spelen daarop in.

Inspelen op onwetendheid

De koersbewegingen van de bitcoin houden geen enkel verband met de evolutie van de reële waarde ervan. 'Dat is een uiting van een behoefte bij mensen om zwaar te speculeren', waarschuwt professor William Goetzmann van Yale, een specialist in zeepbellen in de economie. 'Het is een reële behoefte bij mensen om na te gaan of ze door te gokken hun levensstijl kunnen veranderen.' Experts merken daarbij dat nogal wat mensen bitcoins, en kopieën ervan als de *litcoin* kopen, zonder er veel van te kennen. Gespecialiseerde gokkers maken zich rijk door op hun

onwetendheid in te spelen: ze kijken bvb. naar de hoeveelheid mensen die op sociale media zeggen dat ze zo'n munt gaan kopen, zijn hen voor, en verkopen tijdig. Sommige mensen die zich daarmee rijk speculeren, geven zelfs onomwonden toe dat ze zich amuseren door bepaalde berichten op Twitter te lanceren om mensen te doen kopen, om dan vervolgens zelf te verkopen.

Dat verklaart mee waarom landen als Duitsland en Frankrijk stilaan de regulering van dergelijke munten eisen. Bij ons mengt ook de fiscus zich ondertussen: die heeft de voorbije periode laten weten dat bitcoinwinsten met 33 procent belast worden. **Bart Moerman/Het Nieuwsblad**

Marc Willemans heeft te koop:

Herentalse penningen

Numismatica Herentals

1-jarig clubbestaan	2005	brons	10€
Welkomstpenning	2007	brons	2€
5e Coin Event	2008	similor	2€ roodkoper 2€
10e Coin Event	2013	geelkoper	3€ alpaca 3.5€
CoinArtXL	3014	alpaca	10€

Varia

100 Palmen Willy V.Nueten	1982	brons	1.5€
100 Kleppers Noorderwijk	1982	brons	1.5€
100 Poorters Herentals	1982	alpaca	2€
200 jaar Boerenkrijg	1998	brons	5€
800 Stad Herentals	2009	geelkoper 2€ roodkoper	2€

Catalogus 2017 gemeentepenningen - medailles - jetons - biljetten van België, nog enkele ex. beschikbaar: 12.50 € (+3.90€ verzending)

Contact: marc.willemans@telenet.be - tel. 093-487199

Pittig drukwerk, ook in kleine oplages

LOT	prijs	LOT	prijs	LOT	prijs	LOT	prijs
1	338	114	52	399	593	478	419
2	594	117	550	400	63	479	65
3	401	118	210	401	231	480	229
4	331	121	187	403	392	488	180
5	516	126	359	409	227	489	393
6	67	129	316	417	192	493	529
7	559	136	505	419	103	518	346
8	281	137	584	421	352	526	243
9	582	138	126	422	534	527	175
10	292	140	98	423	305	528	444
16	296	166	570	444	371	529	588
17	173	167	599	445	276	530	457
18	555	168	364	463	405	536	35
19	303	169	422	464	536	537	532
20	265	170	417	465	225	538	186
51	460	175	554	466	170	539	445
52	60	182	557	467	160	540	375
53	248	190	209	468	504	541	280
54	127	204	137	469	475	542	102
55	547	206	263	470	217	544	441
59	119	219	311	471	341	571	435
99	479	229	2	472	51	585	523
100	86	272	388	473	169	586	540
108	114	273	409	474	33	589	512
109	77	350	535	475	8	592	328
110	563	362	4	476	318	593	579
111	215	397	48	477	199	594	143
113	376						

2

4

8

33

1	20.00	16	9.50	31	11.00	46	3.75	61	4.25
2	2.50	17	20.00	32	20.00	47	1.50	62	-
3	16.00	18	4.50	33	3.75	48	3.00	63	-
4	42.00	19	12.00	34	3.00	49	2.00	64	3.75
5	1.00	20	5.00	35	3.00	50	3.00	65	1.00
6	4.00	21	2.75	36	1.00	51	-	66	1.00
7	2.00	22	4.00	37	1.00	52	3.25	67	2.00
8	4.75	23	1.00	38	1.00	53	3.25	68	1.75
9	8.00	24	15.00	39	1.25	54	-	69	-
10	10.00	25	3.25	40	1.00	55	-	70	-
11	17.00	26	2.50	41	1.25	56	9.50	71	1.75
12	20.00	27	4.50	42	1.25	57	9.00	72	1.00
13	5.50	28	4.25	43	1.00	58	2.50	73	2.00
14	3.25	29	3.75	44	2.00	59	2.00	74	6.50
15	16.00	30	1.00	45	6.50	60	19.00	75	3.00

Veilingmodaliteiten

- elk lid kan loten binnenbrengen bij Koen, de clubveilingmeester.
- deze loten moeten vergezeld zijn van een lijst in 2-voud, met naam van de inbrenger, een beschrijving van de loten en hun inzetprijs, deze lijsten worden samen gecontroleerd en afgetekend. Deze formulieren zijn te bekomen aan onze bestuurstafel, ze kunnen tevens gedownload worden van de clubwebsite: www.numismatica-herentals.be/veiling.
- elke bidder haalt tijdig vóór de veiling een biednummer af aan de tafel.
- door dit nummer duidelijk zichtbaar op te steken zal het bod automatisch verhogen, het lot wordt toegekend aan de hoogste bidder.
- het bod wordt verhoogd als volgt:

1–5 €: +25 cent
5–10 €: +50 cent
10–50 €: +1 euro
50–100 €: +2 euro
+100 €: +5 euro

- direct na afloop van de veiling gebeurt de afhandeling met kopers en verkopers met contante betalingen.
- de veilingkosten bedragen: 5 % voor de koper, 5 % voor verkoper.
- bij gouden munten wordt geen opgeld gerekend.
- niet-verkochte loten worden gratis teruggegeven.

Veel succes!

1

6

9

14

nr	land	munt			kwal	mat	inzet	
1	Rome	Nero	as (kz. Victoria)	66-67	F	AE	10.00	
2		Filippus I	Viminacium AE sestertius (jaar 5)	244	F	AE	10.00	
3		Constantius II	AE 16mm S.4010	337-361	F	AE	1.00	
4		Theodosius I	AE 23mm Reparatio Reipub	379-395	ZF	AE	5.00	
5	Brabant	Leuven	denier (kz. BAST)	1248-1261	F/ZF	Ag	20.00	
6		Keizer Karel	½ reaal - Antwerpen	ZD	ZF	Ag	25.00	
7		Maria-Theresia	1/8 ducaton – Antwerpen	?	G	Ag	1.00	
8	Luik	Theodoor de Bavière	oord	1750	ZF	Cu	1.00	
9	België	Leopold I	5 francs	1850	F/ZF	Ag	10.00	
10		Leopold I	2 centimes	1859	F	Cu	1.00	
11		Leopold II	1 ct. 1902 VL + 1914 FR + 2 ct. 1871		ZF	Cu	1.00	
12		Albert I	50 cts. 1910 FR + 1910 VL + 1911 FR		F/ZF	Ag	1.00	
13		Albert I	2 frank 1924 VL + 5 francs 1936 FR		ZF	Ni	1.00	
14		Albert I	1 frank (1914) gegraveerd en vermaakt		ZF	Ag	1.00	
15		Leopold III	5 Fr. 1941 + 1943 + 1944		div	Zn	1.00	
16	Belg. Congo	Leopold II	1 centime	1888	FDC	Cu	1.00	
17	Biafra	Vrije Staat	10 shillings (olifant)	2017	Pr	AE	6.00	
18	Duitsland	Mecklenburg Schw.	1 schilling (KM 220)	1792	ZG	Ag	1.00	
19		Duitse Rijk	1 pfennig – atelier G	1900 G	ZF	Cu	1.00	
20		Frankfurt am Main	10 pfennig	1917	ZF	Zn	1.00	
21		Weimar Republiek	1 mark – atelier D	1925 D	ZF	Ag	1.00	
22	Fr-Indochina	Republiek	1 cent	1892	F	Cu	1.00	
23	Filipijnen	Republiek	5 piso	1975	Pr	Ni	1.00	
24	Gr-Brittannië	George III	6 pence	1816	F	Ag	5.00	
25	Italië	Umberto I	5 lire	1879	Pr	Ag	20.00	
26	Nederland	Roermond	oord	1610	F	Cu	5.00	
27		Gelderland	duit	1635	F/ZF	Cu	5.00	
28		Juliana	1 gulden	1966 (S)	Pr	Ag	3.00	
29	Oostenrijk	Jozef II	1/4 kroon - Gunzburg	1788	ZF	Ag	15.00	
30		Republiek	10 kruizer KM #2204	1864	F	Ag	1.00	
31	Portugal	Republiek	1 escudo (R)	1939	ZF+	CuNi	1.00	
32	Spanje	Isabel II	2 1/2 centimos (ontwaard)	1868	F	Cu	1.00	
33	Syrië	Republiek	10 piastres	1929	ZF	Ag	1.00	

17

23

25

29

36

40

43

44

nr	item	beschrijving	kwal	mat	inzet
34	USA	Republiek 1 quarter dollar 1911 D	F	Ag	2.50
35	jeton	België Jardin du Midi - 25 centimes	ZF	AE	1.00
36	medailles	Israël: DAN-Hotels (58mm)	Pr	AE	1.00
37		Cardinaal Mercier (65mm, J. Jourdain)	Pr	AE	1.00
38	penningen	modern speelgoed token met afbeelding Maria-Theresia '1760'	Pr	AE	3.00
39		lot van 6 gemeentepenningen	div	div	1.00
40		lot van 6 religieuze hangertjes	div	div	1.00
41	loten	België: album met vnl. Belgische munten	div	div	1.00
42		Belgisch Congo: 24 munten	div	div	1.00
43		Azerbeidzjan: reeks van 6 munten	FDC	div	4.00
44		Azië: 4 munten, te determineren	div	AE	1.00
45		Katanga: muntenreeks, jaargang 2017	FDC	Al	8.00
46		Nederland: complete serie 1 cent Juliana (1950-1980)	div	Cu	1.00
47		Frankrijk: 11 munten	div	div	1.00
48	loten	Saoedi-Arabië: muntenreeks, jaargang 2016	FDC	div	8.00

nr	item	beschrijving	kwal	mat	inzet
49	loten	Somaliland: 5 verschillende munten, 'reeks aapjes' 2017	FDC	AE	6.00
50		USA: 5 munten (met gaatje) periode 1838-1898	div	div	1.00
51		wereld: 30 munten, mooie kwaliteit	div	div	1.00
52		wereld: 8 munten, w.o. 1 zilver	div	div	1.00
53		Wereld: album met wereldmunten	div	div	1.00
54	sets	België FDC sets 1971+1972+1973+1974+1975	FDC	div	20.00
55		British Airways UK FDC gift set 1985	FDC	div	5.00
56		geschenkset met copies van antieke munten VALS!	FDC	?	1.00
57		Thailand souvenirset met 15 verschillende munten	FDC	div	1.00
58		Spanje Mundialset met vergulde penning 1982	FDC	div	1.00
59		USA Proof Prestige Set O.S. 1984	FDC	div	20.00
60	divers	2 aanstekers '5 francs' 1x koperkleurig, 1x zilverkleurig	-	-	1.00
61	biljetten	België 100 frank 17-04-1929	F	papier	1.00
62		Ranst 10 centiemen 01-03-1918	F/ZF	papier	5.00
63	biljetten	Ranst 25 centiemen 01-03-1918	ZF+	papier	5.00

Nr	item	beschrijving		kwal	mat	inzet	
64	biljetten	Antwerpen	stadsbons 50 cts + 1 frank + 2 frank	1916	div	papier	5.00
65		Z-Amerika	Chili 5 pesos (#71) + Brazilië 5 cruzeiros		div	papier	1.00
66		China	20 cents Hainan Bank	1949	Pr	papier	1.00
67		Duitsland	50 mark	05-08-1914	Pr	papier	1.00
68		Duitsland	50 mark (#65)	30-11-1918	ZF	papier	1.00
69		Duitsland	6 biljetten	1919-1923	div	papier	1.00
70		Duitsland	8 biljetten	1908-1937	div	papier	1.00
71		Frankrijk	20 francs	10-03-1949	ZF+	papier	1.00
72		Nederland	2 1/2 gulden	01-10-1938	F	papier	1.00
73		Nederland	1 gulden	08-08-1949	F/ZF	papier	1.00
74		Polen	5000 marek	0-02-1920	ZF	papier	1.00
75	biljetten	Rusland	4x 10 kopeck postzegelgeld (#21)	1915-17	Pr+	papier	5.00

64

71

75

div = divers
Ag = zilver

F = fraai
AE = brons-koper

ZF = zeer fraai
Fe = ijzer

Pr = prachtig
Cu = koper

FDC = fleur de coin
Ni = nikkel

UNC = uncirculated
Al = aluminium
Sn = tin

Een tijdje geleden werd me vanuit Erfgoed Vlaanderen verzocht om een gouden munt gevonden met een metaaldetector in de buurt van Horendonk (Essen), te determineren. Ik zag onmiddellijk dat op de voorzijde van de munt een pauselijke tiara was afgebeeld met de sleutels van Petrus en het wapenschild van de zittende paus. Op de keerzijde staat een Frans wapenschild en is er een verwijzing naar iemand van de familie De Bourbon en eveneens naar de muntplaats AVENIO de Latijnse benaming voor Avignon. Via het internet¹ kwam ik er al gauw achter dat het hier **1 scudo d'oro van Pius V (1566-1572)** betrof.

Ø22 mm, gewicht niet verstrekt (ca. 3.2 gram), foto: Patrick Backx.

Vz: tiara met daaronder gekruiste sleutels boven het wapenschild van de zittende paus. Legende: **PIVS.QVINTVS.PONT.OPT.MAX**

Kz: kardinaalsmuts met daaronder een kruis en versiering boven een Frans wapenschild. **CARO.CARD.D.BOVRBON.LEGAT.AVENIO**

Maar hoe zit het nu met het wapenschild op de keerzijde?

Dit is gemakkelijk te verklaren door het feit dat de paus een vertegenwoordiger had in Avignon, ook legataris genoemd, vandaar ook het afgekorte woord LEGAT in de legende. In dit geval was het kardinaal Charles de Bourbon die enige tijd later na de dood van de Franse koning Hendrik III (1551-1589) door de katholieke strekking² als de nieuwe koning werd beschouwd. Als koning Charles X cardinal is er muntslag voor hem bekend. Hijzelf weigerde het koningschap ten voordele van zijn neef de toekomstige koning Hendrik IV.

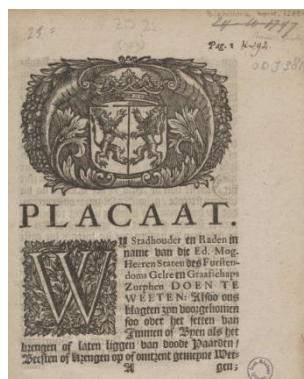
¹ <https://en.numista.com/catalogue/pieces117351.html>

² [https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_de_Bourbon_\(cardinal\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_de_Bourbon_(cardinal))

Natuurlijk blijft de vraag: hoe komt een pauselijke gouden munt met als muntplaats Avignon terecht in onze regio ?

Wat we weten is dat deze munt in de omgeving van Essen-Horendonk werd gevonden, een plaats niet echt ver van Antwerpen en in het grensgebied van het huidige België en Nederland. Zonder enige twijfel is er een verband met de Brabantse havenstad. Hier was de grootste Beurs van het toenmalige Europa gevestigd en de stad werd het wereldcentrum van de geldmarkt. Dit was niet altijd het geval, want tot ongeveer het midden van de 15^e eeuw was Brugge het centrum van de internationale handel. Nadat de Bruggelingen in opstand waren gekomen in 1488 tegen Maximiliaan van Oostenrijk, en de rust was hersteld was de vergeldingsmaatregelen van de keizer dat alle vreemde kooplui zich te Antwerpen dienden te vestigen. Dit, tezamen met de geleidelijke verzanding van het Zwin, betekende de doodsteek voor Brugge. Er volgde een grote economische bloei voor de stad aan de Schelde wat ook betekende dat er wissel- en bankkantoren nodig waren voor het kopen en verkopen met vreemde valuta van de buitenlandse handelaars. Deze zaken werden opgericht door de knappe financiers van die tijd, met name Genuezen, Florentijnen, Lombarden, Portugezen, Engelsen, Hoogduitsers³ en Hanzeaten⁴. Op dat moment werden daar alle mogelijke verschillende types gouden en zilveren munten verhandeld uit de meest uiteenlopende regio. Om dit allemaal in officiële banen te leiden hadden de vorsten en landvoogden dit gedecreteerd via ordonnanties en placaten. Hierin werden de reglementering, tarifiering, nieuwe evaluaties van de munten en de strafmaatregelen opgenomen. Het drukken van deze ordonnanties en placaten werd uitgevoerd door drukkers die het privilege bekwamen voor het drukken van alle muntreglementen. Van befaamde drukkers uit die tijd zijn bekend Plantin en Verdussen.

Bij het doornemen van een ordonnantie van maart 1627 gedrukt door Hieronimus Verdussen, kwam ik een afbeelding tegen van deze scudo d'oro die hierin werd afgebeeld bij de 'Pistolets d'Avignon'⁵

³ Hoogduitsers is vergelijkbaar met de huidige Duitsers

⁴ Lid van de Hanze, een samenwerkingsverband van handelaren en steden tijdens de middeleeuwen

⁵ Pistolet is de algemene benaming van de Spaanse en Italiaanse munten sinds ca. 1530 geslagen ter waarde van de Franse kroon (escudo, scudi) – Enno Van Gelder p.266

Pistolets d' Auignon.

De

hier besproken munt is de onderste van links

Waardebepaling en hypothese van verlies

Het betreft hier een gouden munt met een aanzienlijke waarde. Om deze te bepalen naar de normen van die tijd gebruiken we de ordonnantie waarin totaal andere eenheden van gewicht werden gebruikt dan de voor ons zo normale gram en kilogram. Het was de tijd van de mark, de ons, de enghels en de aes. Omdat de munt iets meer dan 3 gram weegt maak ik hier het liefst van al gebruik van de enghels die overeenkomt met 1.538 gr. In de ordonnantie staat dat voor deze munt één enghels overeenkomt met 32 stuivers en 4 mijten. Aangezien de munt zeker het dubbele weegt komen we op een bedrag van 64 stuivers en 8 mijten. Munten met een dergelijke waarde werden voornamelijk gebruikt bij grote handelstransacties. De meest aangewezen gebruikers zijn dus handelaars, bankiers en wisselagenten.

De periode van verlies situeert zich naar alle waarschijnlijkheid tijdens de tachtigjarige oorlog (1566–1646) een woelige en onzekere periode en dit vooral in het grensgebied tussen de Zuidelijke- en Noordelijke Nederlanden. Een hypothese zou kunnen zijn dat de gouden munt in een beerput van een woning of afspanning, gesitueerd in het grensgebied, is terecht gekomen na het bezoek van een handelaar aan het kleine kamertje. Dit laatste is natuurlijk pure speculatie.

Bronnen

H. Verdussen, *Carte ov liste*, Antwerpen 1627 (facsimile heruitgebracht door A. Leuridan dr. jurist)

Dr. H. Enno VAN GELDER, *De Nederlandse munten*, uitgeverij Het Spectrum N.V., Utrecht/ Antwerpen 1972.

Zilveren long cross penny, Hendrik III (1216-1272).

Een continentale imitatie! Een fraaie muntvondst.

Het type 'penny met lange kruis' werd onder koning Hendrik III (1216-1272) ingevoerd om twee redenen: het snoeien van de munt werd moeilijker gemaakt (fraude viel beter op) en door het lange kruis kon men de munt ook gemakkelijker in twee of in vier stukken delen.

In de zomer van 2017 vond men in Neeroeteren-Maaseik een speciale imitatie van deze long cross penny van Hendrik III, het muntje was gebroken. Deze imitatie is continentaal, de juiste muntplaats onbekend.

Voorzijde: Gekroonde buste in vooraanzicht in een parelcirkel. Hendrik III houdt in zijn rechterhand een scepter vast, HENRICUS REX . III'.

Keerzijde: Lang dubbel kruis met binnen een parelcirkel in elke hoek van het kruis drie dikke punten, TVI / O[N...] / [...N]E / LIG....

Dit alles omgeven door een parelrand.

Het omschrift is een tot nog toe niet eerder beschreven lettercombinatie die zeker niet te rijmen valt met de officiële uitgaven van Hendrik III. Bij deze imitaties is het soms zelfs totale nonsens wat er staat, soms ook een verhaspeling van gekende omschriften. Dit stuk is een ongekende continentale imitatie van een long cross penny van Henry III, Class 5 c2 en dus van na 1253/1256.

Kenmerken:

Long cross penny, type lang dubbel kruis, geslagen na 1253/1256. Zilver, 1,21 gram, Ø 18x17mm, muntheer onbekend (een imitatie van Hendrik III), muntplaats: onbekend, daar het een imitatie is kan men deze niet toewijzen. Literatuur: niet bekend.

Deze zeldzame middeleeuwse zilveren muntvondst kan men nog tot 8 april 2018 gaan bezichtigen in een tentoonstelling 'Maaseik-Neeroeteren - Opoeteren, speciale munten gevonden op Maaseiker grondgebied'. In het Regionaal Archeologisch Museum (RAM), Markt 45, Maaseik.

Inkom: 6 euro, tentoonstellingsbrochure beschikbaar. De getoonde munten zijn eigendom van Nico Smeets. Deze muntvondst is geregistreerd bij de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van de Vlaamse Overheid onder nummer Maaseik_CAI_216344 conform de decretaal voorgeschreven bepalingen. Indien iemand ons nog extra informatie over deze continentale imitatie kan bezorgen dan mag men altijd contact opnemen met de auteur/uitgever van dit artikel: arnaudgrispen@hotmail.com. Met dank aan H. De Backer voor zijn medewerking, foto: Nico Smeets.

Na een eerste succes werd beslist om ook nog een **2e determinatiedag** te organiseren in de Musea van Maaseik: op zondag 25 februari (10.30-15u) vertelt Arnaud Grispen u alles over uw meegebrachte munten.

Wist je dat: ... er 6 opschriften moeten staan op Amerikaanse munten?

Alle Amerikaanse munten moeten bij wet 6 opschriften hebben: 'United States of America', 'Liberty', 'In God We Trust', 'E Pluribus Unam', de correcte datum en stempel. '**E Pluribus Unam**' is Latijn voor 'uit velen één'. De spreuk verwijst naar de eenheid die de afzonderlijke staten vormen

De officieel in Brittannië geslagen Romeinse munten

Nadat Julius Caesar in 55 en 54 v.Chr. enkele veroveringstochten / invallen in Brittannië had ondernomen, was de Romeinse invloed op dit eiland nog quasi nihil, al was het wel een eerste ernstig treffen tussen 2 totaal verschillende culturen. Pas met keizer Claudius komt er in 43 een echte Romeinse militaire inval, die uiteindelijk gedurende zo'n 4 eeuwen de *Provincia Britannia* zal uitbouwen tot wat ze is geworden.

Carausius, usurpator (286-293), antoninianus (AE), 2,82 g, 23-25 mm

Vz - gedrapeerde en geharnaste buste van Carausius met stralenkroon, naar rechts, **IMP C CARAVSIVS P F AVG**

Kz - Pax met twijg in rechterhand en scepter in linkerhand,

PAX AV(G) M L(ondinium) XXI, B en F(E?) (emissietekens?)

De Romeinse aanwezigheid zal zich op het eiland geleidelijk naar het noorden en het westen uitbreiden, met de muur van keizer Antoninus Pius (142) als noordelijke grens. Later trokken de Romeinen zich terug achter de al eerder gebouwde muur van Hadrianus (122), als definitieve grens met het oproerige Schotland (= huidige benaming), waarvan de Romeinen de inwoners *Picten* - de (blauw) gekleurden - noemden.

In de Spinks catalogus *Coins Of England & The United Kingdom* worden de Romeinse munten die in heel het Verenigd Koninkrijk zijn gevonden in vier categorieën ingedeeld:

1. reguliere Romeinse uitgiften
2. uitgiften die specifiek naar de *Provincia Britannia* verwijzen
3. officieel in Brittannië geslagen Romeinse munten
4. in Brittannië vervaardigde imitaties van Romeinse munten.

De munten die ik in dit artikel onder de belangstelling van geïnteresseerden breng, behoren tot de 3de categorie.

Toch even vermelden dat er reeds vroeg na de permanente Romeinse aanwezigheid in *Britain* imitaties van officieel gangbare Romeinse munten werden geslagen, meestal wegens een gebrek aan betalingsmiddelen.

Allectus, keizer in Brittannië 293-296, quinarius, 2,21 g, 19 mm

Vz - geharnaste buste van keizer Allectus, met stralenkroon, naar rechts
IMP C ALLECTVS P F AVG

Kz - een galei naar links, **VIRTVS AVG – QL** (quinarius Londinium?)

Uiteraard gebeurde dat niet met de goedkeuring van de munt in Rome, dat zeer lang het enige centrale productiehuis met enkele officina's is gebleven. Later, als gevolg van het zich steeds maar uitbreidende Romeinse rijk, worden er in heel wat regio's en gewesten lokale munthuizen geopend, zo ook in Brittannië, in *Londinium*.

In dit overzicht maakt u kennis met keizers, keizerinnen en caesars van wie er in *Brittannië* officieel munten zijn geslagen. Enkele van deze machthebbers ontbreken in deze beknopte samenvatting: **Antoninus Pius** (138-161) die in 155 in een tijdelijke munt in het noorden van *Britain* een as (AE) zou (!?) hebben laten slaan; **Fausta** (289-326), de 2e vrouw van Constantinus I; **Helena** († 330), de moeder van Constantinus I en **Magnus Maximus** (383-388), die niettegenstaande de munt in London sinds 325 was gesloten, deze gedurende een korte tijd heropende en er gouden solidi en zilveren siliquae met het muntteken AVG(usta) OB en AVG(usta)PS liet slaan.

Galerius Maximianus, 305-311 AD, follis (AE), 9,42 g, 28 mm

Vz - gelauwerde Galerius met borststuk, naar rechts

MAXIMIANVS NOB CAES

Kz - Genius houdt patera en cornucopia, **GENIO POPVLI ROMANI**

Even tevoren verwees ik naar de hoofdmunt in Londen. Voor usurpator Carausius (287-293), die zijn invloedssfeer tot de *Provincia Britannia* en een deel van Noord-Gallië begrensd zag, was de Londense munt voor het eiland van groot belang. Niettemin schakelde hij nog een tweede munthuis in, waarnaar vaak met de letter **C** (of **CL**) op munten werd verwezen. Deze **C** verwijst waarschijnlijk naar Camulodunum, het huidige Colchester. Nochtans bestaat er zoiets als het mysterie van de **C**-munt: staat de **C** misschien voor Clausentum (Bitterne in de buurt van Southampton) of voor Corinium (Cirencester) of zelfs voor Colonia Eboracum (York), zoals bepaalde numismaten gissen?

Constantius II, 337-361, follis (AE3), 2,83 g, 18-19 mm

Vz - gelauwerde en gedrapeerde buste van keizer Constantius, naar links

FL(avivs) **IVL**(ivs) **CONSTANTIVS NOB**(ilissimus)**C**(aesar)

Kz - een kampoort met bovenaan twee torentjes, een ster ertussen,

PROVIDENTIAE CAESS PLON (muntteken van Londen)

Na Allectus (293-296), een secessionist/separatist en minister van Carausius, die hij uit de weg had geruimd, komt een einde aan het gebruik van de 'C-munt'. *Londinium* werd de definitieve vestigingsplaats. Munttekens waren: L, LI, LN, LON, ML, MLL, MLN, MSL, PLN, PLON, AVG, AVGOB, AVGPS.

Voor de keizers, keizerinnen en caesars, die van de tetrarchie deel uitmaakten en die hier ook aan bod komen, leefden in een echt roerige tijd. Het was een periode van machtsstrijd, ambitie, nepotisme, kuiperij, ontrouw en wisselende kampen. Soms misschien van een zeldzame trouw, zoals bv. Galerius als caesar ten opzichte van keizer Maximianus. In het ledenblad van *Numismatica Herentals* 137 (juli 2016) beschrijft M. Holleman-Tas op een erg duidelijke manier hoe het er in die periode aan toeging: *'Het Romeinse Rijk – de tetrarchie 293-312 - een woelig onderonsje'*. Een interessante lectuur en als tijdsgeest kan het tellen!

Joris Frederickx

Voor een volledig overzicht en 'Bronnen', zie tekst bij tentoonstelling!

Beurzen & zo ...

februari 2018

vr 2 - za 3 - zo 4 februari

Estrel Convention Center - Sonnenallee 225

World Money Fair Berlin

www.worldmoneyfair.de

COIN & MEDAL FAIRS

za 3 februari

Bloomsbury Coin Fair

9.30-16u

Holiday Inn - Coram Street, London WC1N 1HT www.coinfairs.co.uk

zondag 4 februari

Internationale Muntenbeurs Tilburg

9-15u

Hotel De Druiventros - Bosscheweg 11, NL - 5056 PP Berkel-Enschot

muntenbeurs@gmail.com

www.muntenbeurs-tilburg.nl

HCF 2018

HOLLAND COIN FAIR

vr 9 feb (16-21u)

www.hollandcoinfair.nl

za 10 feb (10-16u)

Fletcher Hotel Den Haag

Weigelia 22, 2262 AB Leidschendam

zondag 11 februari

Nationale Ruilbeurs - Wase Ruilclub

9-16u

lokaal Den Hof - Hendrik Heymanplein 7, 9100 St-Niklaas 03-7773590

zaterdag 17 februari

MEDEC

12.30-16u

medailles-eretekens

zaal Ruggehof - Frans Van Dijkstraat 46, Deurne

users.skynet.be/medec

03-6455018

za 3	EGMP Dendermonde -t'Klokske -Pijndersln 90, Denderm NK.Hasselt - C.C. Parketzaal - Kunstlaan 5, 3500 Hasselt Gent-West MC - Centr Reinaert - Reinaertstraat 28, Gent EVB - Paon Royal - Rue Vieux Marché Grains 6, Brussel	12-17u 13-17u 12.30-17u 8-11u
zo 4	EGMP Leuven - Bowlkings - IJzermolenstraat 6, Leuven EGMP ZW-Vlaan - Kartouchke, Ingelmunsterstr. Izegem AEN Couvin - La Ruche - Place Gén. Piron, 5660 Couvin Edelweissje - St-Katarina, N Cleynaertsln 1, 3500 Hasselt Internationale Munten- en Papiergeldbeurs Tilburg De Druiventros - Bosscheweg 11, Berkel-Enschot	9-12.30u 8.30-12u 9-12u 8-12u 9-15u
di 6	AEN Brussel - Bowlmaster - rue Van Zande 45, 1080 Bru	vanaf 18u
vr 9	N.K. Berthout - Offendonk - Den Haes 8A, St-Kat-Waver	19-22.30u
za 10	EGMP Antverpia - Rugehof- F. Van Dijkstr 46, Deurne AEN Nijvel - Coll. St-Gertrude - Faub. de Mons 1, Nijvel AEN Verviers- École St-fiacre, Rue du Husquet 26, Dison Gent West MC - Centr. Reinaert, Reinaertstraat 28, Gent EVB - Paon Royal - Rue Vieux Marché Grains 6, Brussel	12.30-16u vanaf 14u 8-12u 12.30-17u 8-11u
zo 11	EGMP Herentals -St-Antonius- Kapucijnenstr Herentals C.N. Val de Salm - Salle Quartier de la Gare, Vielsalm NK St-Truiden - Oud Atheneum - Zoutstr. 6, St-Truiden Nationale Ruildag Wase Ruilclub Den Hof, H. Heymanplein 7, St-Niklaas	8.30-12u 9-12u 7.30-12u 9-16u
ma 12	EGMP Brugge-lokaal CM-Moerkerksestwg 118, St-Kruis	vanaf 19u
di 13	NK Zeeland- Hof Mondriaan, Vrijlandstr. 28, Middelburg	18.30-21u
za 17	MEDEC - Rugehof - Frans Van Dijkstraat 46, Deurne EVB - Paon Royal - Rue Vieux Marché Grains 6, Brussel	12.30-16u 8-11u
zo 18	EGMP ZW-Vlaand. - Willem Tell - Brugsestr 20, Kortrijk AEN Luik - Collège St-Servais, Rue St-Gilles 104, Luik Numismatica Wetthra - De Poort, Markt 27, Wetteren Go Collections - Centr Cult., Rue Haute 1, 6041 Gosselies	13-16u 8.30-12u 9-12u 8.30-12u

wo 21	NK Brabant- Bar-le-Duc, Korenbrugstraat 5, 's-Hertogenb	20-21.30u
za 24	Gent West MC - Centr. Reinaert, Reinaertstraat 28, Gent EVB - Paon Royal - Rue Vieux Marché Grains 6, Brussel Achter Olmen - St Jansberg - Weerterstwg, 3680 Maaseik	12.30-17u 8-11u 13-16u
zo 25	EGMP Aalst - S.C. Immerzeel - R. Novarumstr. 4, Aalst EGMP Tienen - 't Hoekske - Oude Leuvensestr 93, Tienen AEN La Louvière - Pagnol, rue des ateliers 7, Haine St-P. Wase Ruilclub - Den Hof, H. Heymanplein 7, St-Niklaas	9-12.30u 9-12u 8.30-12u 9-12u
www.EGMP-VZW.be		

Gerda & Hugo DE BEUL / FILATIS2

WIJ BIEDEN ALLES VOOR DE VERZAMELAARS VAN MUNTEN EN |
BANKBILJETTEN - PRENTKAARTEN - TELECARDS - CATALOGI

Grote specialiteit benodigdheden

Vraag onze bijzondere voorwaarden voor grote afname

e-mail: debeul@evonet.be

website: www.filatis2.com

Sint-Katelijnevest 38 – 2000 ANTWERPEN Tel. 03 / 226.40.68

munt KOERIER

onafhankelijk maandblad in benelux
voor munten en penningen

za 3	EGMP Dendermonde - t'Klokske - Pijndersln 90, Denderm Diestse Studiekring - Elckerlyczaal C.C. Begijnhof, Diest NK.Hasselt - C.C. Parketzaal - Kunstlaan 5, 3500 Hasselt Gent-West MC - Centr Reinaert - Reinaertstraat 28, Gent EVB - Paon Royal - Rue Vieux Marché Grains 6, Brussel	12-17u 14.30-17u 13-17u 12.30-17u 8-11u
zo 4	EGMP Leuven - Bowlkings - IJzermolenstraat 6, Leuven EGMP ZW-Vlaan - Kartouchke, Ingelmunsterstr. Izegem AEN Couvin - La Ruche - Place Gén. Piron, 5660 Couvin Edelweissje - St-Katarina, N Cleynaertsln 1, 3500 Hasselt	9-12.30u 8.30-12u 9-12u 8-12u
di 6	AEN Brussel - Bowlmaster - rue Van Zande 45, 1080 Bru	vanaf 18u
za 10	AEN Nijvel - Coll. St-Gertrude - Faub. de Mons 1, Nijvel AEN Verviers- École St-fiacre, Rue du Husquet 26, Dison Gent West MC - Centr. Reinaert, Reinaertstraat 28, Gent EVB - Paon Royal - Rue Vieux Marché Grains 6, Brussel	vanaf 14u 8-12u 12.30-17u 8-11u
zo 11	C.N. Val de Salm - Salle Quartier de la Gare, Vielsalm Wase Ruilclub - Den Hof - H. Heymanplein 7, St-Niklaas N.K. St-Truiden - Oud Atheneum - Zoutstr. 6, St-Truiden 34e Internationale Beurs - Antverpia EGMP Kinapolis Event Center - Groenendaallaan 394, A'pen	9-12u 9-12u 7.30-12u 9-15u
ma 12	EGMP Brugge-lokaal CM-Moerkerksestwg 118, St-Kruis	vanaf 19u
di 13	NK Zeeland- Hof Mondriaan, Vrijlandstr. 28, Middelburg	18.30-21u
wo 14	NK Brabant- Bar le Duc - Korenbrugstr, 's-Hertogenbosch	20-21.30u
za 17	Gent West MC - Centr. Reinaert, Reinaertstraat 28, Gent EVB - Paon Royal - Rue Vieux Marché Grains 6, Brussel	12.30-17u 8-11u
zo 18	EGMP ZW-Vlaand. - Willem Tell - Brugsestr 20, Kortrijk AEN Luik - Collège St-Servais, Rue St-Gilles 104, Luik Numismatica Wetthra - De Poort, Markt 27, Wetteren Go Collections - Centr Cult., Rue Haute 1, 6041 Gosselies	13-16u 8.30-12u 9-12u 8.30-12u
za 24	Gent West MC - Centr. Reinaert, Reinaertstraat 28, Gent EVB - Paon Royal - Rue Vieux Marché Grains 6, Brussel Achter Olmen - St Jansberg - Weerterstwg, 3680 Maaseik	12.30-17u 8-11u 13-16u

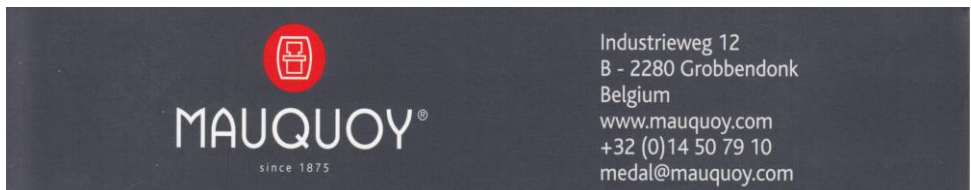
za 24	Munten- en biljetten veiling Thecoinhouse-auctions Dries 55, 9112 Sinaai-Waas	
	Veiling 136 Jean Elsen et ses Fils Tervurenlaan 65, 1040 Brussel	
zo 25	EGMP Aalst - S.C. Immerzeel - R. Novarumstr. 4, Aalst EGMP Tienen - 't Hoekske - Oude Leuvensestr 93, Tienen AEN La Louvière - Pagnol, rue des ateliers 7, Haine St-P. Wase Ruilclub - Den Hof, H. Heymanplein 7, St-Niklaas	9-12.30u 9-12u 8.30-12u 9-12u
za 31	Gent West MC - Centr. Reinaert, Reinaertstraat 28, Gent EVB - Paon Royal - Rue Vieux Marché Grains 6, Brussel	12.30-17u 8-11u
www.EGMP-VZW.be		

**RECLAME
LAUWERIJS**

- Belettering
- Voertuigen - vrachtwagens
- Digitaal printen
- Immo & werfborden
- Reliefletters
- Reclamezuilen
- Spandoeken - banners
- Textieldruk

Donk 30 2360 Oud-Turnhout Tel. 014 45 14 14 info@lauwerijs.be www.lauwerijs.be

MAUQUOY
since 1875

Industrieweg 12
B - 2280 Grobbendonk
Belgium
www.mauquoy.com
+32 (0)14 50 79 10
medal@mauquoy.com

zaterdag 3 maart 14.30-17.30u

Diestse Studiekring voor Numismatiek

2 lezingen en ledenveiling

J. Van Gessel - Rome: De macht van de keizerin

Arnaud Grispen - Maaslandse muntvondsten

Cult.Centr. zaal Elckerlyc, Begijnhof, Diest

za 3 maart 9.30-17.30u

zo 4 maart 9.30-15u

Numismata München

MOC - Lilienthalallee 40

www.numismata.de

The International
Numismatic Fair

NUMISMATA®

JEAN ELSEN
& ses Fils s.a.

zaterdag 24 maart 2018

Veiling nr. 136 - Jean Elsen & ses Fils

Tervurenlaan 65, 1040 Brussel

numismatique@elsen.eu

www.elsen.eu

02-7346356

zo 11 maart **Antverpia EGMP** 8.30-15u

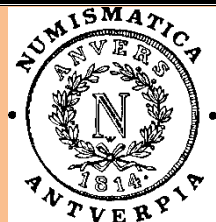
34ste Internationale Beurs

Kinopolis Event Center

Groenendaallaan 394, 2030 Antwerpen

ronnievanuden@skynet.be

0476-387801

zondag 11 maart **Bodemvondsten - antieke munten** 10-15u

C.C. Breusterstr. 23, Eijsden vrancken@planet.nl www.ancientart.nl

za 24 maart **Munten- en biljetten veiling - Thecoinhouse-auctions**

info@thecoinhouse-auctions.eu

tel. 0468-327635

Brumunt

Uw Partner voor uw collectie

www.brumunt.com

Gistelse Steenweg 93, B-8200 Brugge
info@brumunt.com - Tel: 050 71 86 06

Jean ELSÉN & ses Fils n.v.

VEILING 136 · 24 MAART 2018

ONZE EXPERTEN SCHATTEN GRATIS UW VERZAMELING EN BETERE
MUNTEN DIE WORDEN INGELEVERD VOOR ONZE VEILINGEN.
DE CATALOGUS WORDT IN HEEL DE WERELD VERSTUURD.
OP ONVERKOCHTE LOTEN ZIJN ER GEEN KOSTEN.

Tervurenlaan 65
B-1040 Brussel

Tel: +32-2-734.63.56
Fax: +32-2-735.77.78

info@elsen.eu
www.elsen.eu